

11. Het bedrog bij de jaarswisseling

*O Nieuwjaarsnacht, onaangenamer
onnieuwer nooit en was er iet
dan 't geen gij ons voor waarheid biedt
onbeterbare leugenkramer.*

De nuchterheid van bovenstaande dichterlijke ontboezeming schijnt voor mensen met 'religieuze aanleg' niet te bestaan. Integendeel, de oudejaarsavond is voor menigeen de gelegenheid bij uitstek geworden om juist zijn religieuze sentimenten bot te vieren. Velen zelfs, die er overigens het gehele jaar 'niets aan doen', plegen op die laatste avond van het jaar hun verzuim goed te maken door 'naar de kerk' te gaan. Immers, naar men dan geheimzinnig fabelt (gelijk men in alle religies gedaan heeft en doet) gebeurt er in die bijzondere nacht der jaarswisseling iets bijna bovennatuurlijks: de 'tijd' wordt bezocht, ja, bedreigd door de 'eeuwigheid'. Sinds oude tijden was men daarom al druk doende op die avond en in die nacht met veel lawaai de duistere doodsmachten op de vlucht te jagen en het leven door deze kritische overgang heen te helpen, het nieuwe jaar binnen, met veel heil en zegen. En nog steeds komen veel mensen omstreeks deze laatste uren diep onder de indruk van de 'vergankelijkheid' der aardse dingen en van de 'eeuwigheid', wier 'wiekslag' dan op merkbare wijze (zegt men) 'om ons heen ruist'. Men beleeft blijkbaar voor een ogenblik als het ware een collectief 'sterfbed' en voelt zich een ogen blik in de nabijheid van het grote, onbekende, veelgezochte, tijdloze 'hiernamaals'.

Anderen, minder fijngevoelig en diepzinnig aangelegd, reageren, naar analogie van het aloude heidense gebruik, bij de jaarswisseling zulke ondefinieerbare gevoelens niet in de kerk maar bij de borrel af, zonder daardoor ter zake van die gevoelens werkelijk beter klaar te komen.

Wat zullen wij van heel dit complex van sentimenten zeggen? In elk geval dit, dat het een der grootste vervalsingen van het christelijk geloof is, wanneer men het vereenzelvigd of zelfs maar combineert met de genoemde oudejaarsbeseffen. Het christelijk geloof zou het liefst heel dit complex van 'religieuze'

gevoelens zien verdwijnen en voelt zich, geste]d tegenover dit complex, beter thuis bij het gedichtje aan het begin van dit artikel dan bij die traditionele oudejaarsstemming. 'Zijt nuchter en waakt' is een Bijbels gebod, dat met name tegen het eind van het oude jaar en bij het begin van het nieuwe geldt.

De wereld en wij zelf zijn op 31 December niet verdwenen en op 1 Januari niet veranderd, in weerwil van alle 'heil en zegen', dat dan niet van de lucht is. En de waarachtige eeuwigheid heeft zeer beslist niet op die wijze om ons heen geruist, al beweert ons 'religieuze gevoel' nog zo zeer het duidelijk 'beseft' te hebben.

Op 11 Juli van het jaar 1817 meende de toenmalige Synode der Nederlandse Hervormde Kerk in een algemeen rondschrijven te moeten bepalen, dat men het oude jaar voortaan 'godsdienstig besluiten' zou. Dat woord 'godsdienstig besluiten' zegt boekdelen omtrent de mentaliteit van die dagen. Het was een tijd, waarin de onafhankelijkheid en oorspronkelijkheid van het christelijk geloof grotendeels uit het oog verloren was, vereenzelvigd, of althans vermengd, als het was met 'de godsdienst', gelijk men het ook heden ten dage nog pleegt uit te drukken in vele kringen. Sindsdien zitten wij met deze akelige traditie, en moeten er het beste van maken wat er van te maken valt. En dat 'beste' kan alleen hierin bestaan, dat wij de op deze avond in de kerk verzamelde of thuis met dit boek neergezeten medemensen nadrukkelijk verzekeren, dat heel deze vrezende verering en ontvluchting van een zekere god Chronos een religieus bedrog is, waarmee het ware christelijke geloof niets van doen wil hebben.

De oudejaarsavond is evenmin als de nieuwjaarsdag een christelijke feestdag. Want er wordt bij die gelegenheid geen enkel christelijk heilsgebeuren herdacht, waarvoor men de aandacht van enig mens zou behoren te vragen. Tenzij men op nieuwjaarsdag - maar dat zou consequenties meebrengen - de besnijdenis van Jezus wil gedenken!

Maar - zal iemand zeggen - is dan het besef van de vergankelijkheid aller dingen en het inkeren tot de eeuwigheid, dat op deze dagen hoogtij viert, geen uiterst waardevolle zaak? Is het niet nodig, dat een mens en een volk en een mensheid tot dit inzicht en tot deze inkeer komen?

Het antwoord daarop moet luiden: het christelijk geloof, zoals het in de Bijbel spreekt en op de Bijbel georiënteerd blijft, wil niets geloven en bedenken van zulk een 'eeuwigheid' die als tijdloos en zulk een 'tijd', die als vergankelijk zou moeten worden beschouwd en doorleefd.

Niet, dat de Bijbel van het bestaan van dit ellendige levensgevoel geen weet heeft. Maar hij ontkent er de wettigheid van. De God, die in de Bijbel de 'eeuwige' God wordt genoemd, is niet tijdloos. Hij beweegt zich met de mensen mee in hun tijd! En de mensen in de Bijbel keren niet in tot een tijdloze eeuwigheid. D.w.z. voor zover ze dat doen, doen ze volgens de Bijbel juist wat ze niet doen moeten en mogen! Volgens de Bijbel is het goddelijke Zijn juist niet en nooit tijdloos en de goddelijke Waarheid daarom evenmin. De beuzelachtige tijdsgevoelens en tijdspasseringen der mensen zijn volgens de Bijbel inderdaad met hun vluchtigheid en vergankelijkheid beuzelachtig, zondig, maar niet vanwege hun tijdelijkheid, maar juist vanwege hun gebrek aan goddelijk kostbaar achten van de tijd! Wie het raadsel en geheim van de tijd ontvlucht, juist die leeft volgens de Bijbel een onaanvaardbaar en onmogelijk leven! De dwaze voorstelling van een eeuwigheid als een zijn-zonder-tijd, dat concurrerend en vernietigend tegenover ons tijdelijke mensen zou staan, moge 'religieus' geacht worden, zij is allerminst christelijk. God heeft volgens de Bijbel onze tijd niet alleen geschapen, maar zelfs in eenheid met Zichzelf opgenomen en heeft dus werkelijk tijd, de tijd, in eeuwigheid tijd voor Zijn schepping. En het is dus de roeping van het christelijk geloof, tegen dit doorgaande bedrog der jaarswisseling, met zijn vage verheerlijking van het 'oneindige afhankelijkheidsgevoel' jegens een 'tijdeloze eeuwigheid', vrolijk protest aan te tekenen in naam van de neergedaalde God van Kerstmis. Want een mens en een mensheid, die juist de tijd niet meer door Christus kent als de grootste heerlijkheid, die het ruisen van de tijd zelf niet meer als de harteklop en polsslag van Zijn leven te midden der creaturen heeft leren geloven, moet wel hopeloos op de vlucht blijven uit een lege 'tijd' naar een even lege 'eeuwigheid' en omgekeerd.

'Leer ons also onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen', zegt de Psalmist. Wij moeten leren, dat wij mensen een kostbaar en onherhaalbaar leven hebben. De schrik van ons tijdelijke leven telkens vergeten en verguisd te hebben en de verbazing, dat God daarmee nog steeds geduld heeft, dat is het

enige christelijke 'besef', dat aan het eind van dit jaar op zijn plaats is. Dat besef behoort men echter alle dagen te hebben en alle Zondagen te verkondigen.